

УДК 784.7:78.071.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-13>**Рімма ШАПОВАЛОВА,***orcid.org/0000-0001-9904-5468*

старший викладач кафедри естрадного співу

Київської муніципальної академії музики імені Р.М. Глієра

(Київ, Україна) *rimma_shapovalova@ukr.net*

ВІД РЕТРО – ДО ДЖАЗУ: ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІСЕННОГО ШЕДЕВРУ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА «Я ПІДУ В ДАЛЕКІ ГОРИ»

Музичні особливості пісні «Я піду в далекі гори» В. Івасюка обумовлені текстовими параметрами. У ліричний резонанс романтичної *love story* включений етнокультурний ландшафт – рідна природа, Батьківщина, що звеличуються до образу українського Всесвіту. Окреслений етнопростір поетичного тексту прямо впливає на музичну концепцію пісні. У її основі – полістилістика, яка вдало поєднує народно-пісенні та інструментальні традиції буковинського краю із джазовими конотаціями. Тобто, в інваріант – авторський нотно-поетичний текст, композитором та поетом закладений широкий стилістичний спектр інтерпретаційного потенціалу. Метою нашої розвідки є дослідження стилістичних інтерпретацій пісні В. Івасюка «Я піду в далекі гори» та визначення особливостей стилістики ретро та джазу. Згідно концепції Віктора Москаленка, кожен виконавець перетворює композицію автора на власний музичний текст. До інтерпретації пісні «Я піду в далекі гори» зверталися провідні співаки різних шкіл та напрямів, композиція органічно вирішується у рок- та фанк- стилістиці, у ретро-параметрах, також вдало звучить як джазових параметрах. Принципи стилю ретро найповніше представлені виконавською творчістю Квітки Цісик. В її прочитанні відбувається процес жанрового варіювання періоджерела: від танцювальної пісні авторського інваріанту – до романсу. Також змінюються темпи і вокальні штрихи, внаслідок чого реалізується музичний концепт ностальгії як провідний стилістичний комплекс ретро. Цю інтерпретацію підхоплюють вокалісти ХХІ століття: Оксана Муха, Брія Блессінг. Тож, інтерпретаційна версія Квітки Цісик набуває творчої самостійності відносно свого періоджерела – авторського виконання власної пісні Володимиром Івасюком. У 2015 році на яскравому фестивалі «Jazz Kolo» вокалістка Тамара Лукашева та бас-гітарист Ігор Закус представили джазову версію пісні у виконанні Т. Лукашової наявний особливий прийом інтонування поетичного тексту, де рими та наголоси поезії В. Івасюка принципово порушуються і у підсумку змальовується доволі оригінальна композиція, яка наближена до періоджерела, але є повністю відповідна джазовій стилістиці.

Ключові слова: українська популярна пісня, вокально-виконавська культура, музична інтерпретація, виконавський стиль, ретро-стиль.

Rimma SHAPOVALOVA,*orcid.org/0000-0001-9904-5468*

Senior Lecturer at the Department of Pop Singing

Glier Kyiv Municipal Academy of Music

(Kyiv, Ukraine) *rimma_shapovalova@ukr.net*

FROM RETRO TO JAZZ: THE INTERPRETATION POTENTIAL OF VLADIMIR IVASYUK'S SONG MASTERPIECE «YA PIDU V DALEKI HORY»

The musical features of the composition of the song «Ya pidu v daleki hory» by V. Ivasyuk are defined by textual parameters. The lyrical resonance of the «romantic love story» also includes a certain ethnocultural landscape: native nature, the Motherland, glorified to the image of the Ukrainian universe. The outlined ethnospace of the poetic text directly affects the musical concept of the song. It is based on polystylistics, which successfully combines folk song and instrumental traditions with jazz connotations. That is, in the author's invariant (noto-poetic text), the composer and the poet laid a significant stylistic spectrum of interpretive potential. The purpose of our investigation is to study the interpretive potential of V. Ivasyuk's song «Ya pidu v daleki hory» and to determine the peculiarities of retro and jazz styles. According to Viktor Moskalenko's concept, each performer transforms the author's composition into his own musical text. The interpretation of the song «Ya pidu v daleki hory» was addressed by leading singers of various schools and directions, the composition is organically solved in rock and funk style, in retro parameters, it sounds like a jazz composition. The principles of the retro style are most fully represented by the creative work of Kvitka Tsysyk. In its reading, there is a process of genre variation: from a dance song of the author's invariant – to a romance. Tempos and vocal strokes also change, as a result of which the musical concept of nostalgia is realized as a leading style complex of retro. This interpretation is picked up by vocalists of the XXIst century: Oksana Mukha, Brija Blessing. Therefore, the interpretive version of Kvitka Tsysyk acquires creative independence relative to its original source: the author's performance of his own song by Volodymyr Ivasyuk. In 2015, at the «Jazz Kolo» festival, vocalist Tamara Lukasheva and bass guitarist Ihor Zakus presented a jazz version of the song. T. Lukashova's performance has a special technique of intonation of the poetic text, where the rhymes and accents of V. Ivasyuk's poetry are fundamentally violated and, as a result, quite an original composition that is close to the original source, but is fully in line with the jazz style.

Key words: Ukrainian popular song, vocal-performing culture, musical interpretation, performing style, retro-style.

Постановка проблеми. Пісенні шедеври української естради 60-х років ХХ століття постійно привертають увагу непересічних вокалістів нашого часу, які значно збагачують власну стильову палітру і вносять особливі талановиті моменти інтерпретації, які варто проаналізувати. Серед безумовних лідерів – пісні Володимира Івасюка. Його пісенна творчість знаходиться у постійному колі уваги дослідників та вокалістів-інтерпретаторів, але ще й досі не осмислені принципи стильового варіювання композиції «Я піду в далекі гори». Зазначена пісня має безліч вдалих втілень, які використовують різні стильові риси та принципи музичної виразності у широкому діапазоні від ретро – до джазу.

Аналіз досліджень. Корисними для розкриття теми статті видаються цілий ряд досліджень: теоретичних векторів музичної інтерпретації Віктора Москаленка (Москаленко, 2002; Москаленко, 2013); теорії «зустрічного ритму» Олени Руч'євської (Руч'євська, 1969); жанрових трансформацій інваріанту у інтерпретаційному процесі – дослідниці Ірини Сухленко (Сухленко, 2015); концепту ретро-стилю Гаффі Елізабет (Guffey, 2006) та важливості формування інтелектуального підґрунтя виконавської та викладацької діяльності у статтях І. Барлетта (Bartlett, 2020) та Т. Руні (Rooney, 2016).

Мета статті – дослідити музичні особливості інтерпретаційного потенціалу пісні В. Івасюка «Я піду в далекі гори» та зазначити особливості стилістики ретро та джаз-варіантів у різних інтерпретаціях, не оминаючи визначення характерних рис авторської інтерпретації, оскільки композитор та поет був також і непересічним виконавцем власного шедевр.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до структурно-тематичної характеристики пісні «Я піду в далекі гори», в якій В. Івасюк є автором тексту та музики. Композиція представляє собою куплетну побудову. У змістовому шарі опукло окреслюються два персонажі – він і вона, юнак та прекрасна дівчина. У ліричний резонанс їх почуттів включений і певний ландшафт – природа, Батьківщина, Всесвіт України. Текстова складова двох куплетів репрезентує дії головного героя пісні, поета, – це своєрідна романтична story на кшталт «наївний юнак у пошуках красуні млинарки». Доволі влучно переданий колорит Карпат та рідного Буковинського краю : «Я піду в далекі гори, на широкі полонини/ І попрошу вітру зворів, аби він не спав до днини./Щоб летів на вільних крилах на кичери і в діброви/ Перейду я бистрі ріки, і бескиди, і діброви». Усе зазначене вдало

окреслює етнопростір поетичного тексту, впливає на музичну концепцію пісні та надає поштовх композиторові використати у лінії акомпанементу деякі специфічні, доволі влучні імітації буковинських народних інструментів, зокрема – у вступі, що побудований імпровізаційно, – у дусі народних бандурних награвань, але з ланками «джазових конотацій» у гармонії.

Приспів – це піднесений гімн коханій дівчині і ліричним почуттям. У його текстовому та змістовому планах спостерігаються процеси узагальнення та масштабування провідного образу. Ідеал поета набуває рис гармонійного прекрасного Всесвіту: образ Батьківщини поданий як місце ідеального біблійного раю на землі, образ коханої підноситься та трактується як узагальнений образ жінки-України. У поетичний текст необхідно «вслухатися душею», він – вербально-вишуканий при його зовнішній простоті. Автор використовує численні фоносемантичні прийоми, що неймовірно поглиблюють змістові компоненти тексту: «Мила моя, люба моя, світе ясен цвіт/ Я несу в очах до тебе весь блакитний світ/ Я несу любов-зажуру, мрію молоду,/ І цвітуть сади для мене, як до тебе йду».

Музичні особливості пісні відповідні вербальним, відображають принципи текстового формотворення та вектори змістовних ліній. При зовнішній простоті мелодійного контуру та гармонії, ця пісенна форма семантично насичена, сповнена прихованих сенсів. Мелодія куплету – широкого діапазону (у амбітусі нони), складається з двох періодів повторної структури. Послідовність гармоній у мінорному ладі типова для пісенно-романсової жанрової основи: тонічний тризвук, субдомінантовий, домінантовий септакорд та його розв'язання. Кадансова зона першого періоду розширена за рахунок акордів субдомінантової групи – барвистого тризвуку шостого ступеню, субдомінантового квінтсектакорду. Другий період куплету – повторної будови, завершується на домінанті. Приспів, на відміну від «розповідного тону» куплету, має більш динамічний характер: він розпочинається з мелодійної вершини та у гармонії підтримується домінантнонакордом. Доволі виразною барвою музичних подій приспіву пісні «Я піду в далекі гори» є відхилення у мажорну сферу: ладовий колорит у композиції підпорядкований принципам романтичного тлумачення мажоро-мінорної системи. Іноді у приспіві використовуються великі мажорні септакорди із джазовим присмаком, що неймовірно підкреслює драматургічну насиченість емоцій поетичного тексту.

Відтак, ця пісенна композиція поєднує та вдало міксує різні стильові реалії популярної естрадної пісні разом із фольклорною західноукраїнською інструментальною традицією, використовує джазовий комплекс музичної виразності. Тобто, у інваріант – авторський нотно-поетичний текст, композитором та поетом закладений значний стильовий спектр інтерпретаційного потенціалу. Таким чином, згідно концепції Віктора Москаленка, кожен виконавець, інтерпретуючи музичний твір, у власному дусі та у звичному стильовому просторі якби знову «прочитує» його музичний текст-код: «присвоюючи його та перетворюючи на власний “музичний текст”» (Москаленко, 2013: 74).

Оскільки Володимир Івасюк є не тільки автором музики та поетичного тексту, а й співаком, влучним видається звернутися до його інтерпретації. Звертає увагу доволі швидкий темп виконання В. Івасюка, яскраво виявлений танцювальний колорит і відповідна фактура супроводу (дводольний біт, інструментальний ансамбль з електрогітарами). У вокальній партії співак навмисно маркує закінчення кожної фрази, гальмуючи темп та подовжуючи паузу між фразами. Взагалі тонус виконання куплету можна зазначити як дансантийний, енергійний, що просякнутий енергією молодості. Танцювальний колорит задається, перш за все, манерою вокалізації – точною та чіткою артикуляцією, стрімким темпом, майже повною відсутністю розспівів, підпорядкованістю метроритмічній формулі пісні, яка висувається в інтерпретації В. Івасюка на першій план серед інших засобів музичної виражальності. Ліризм, закладений у текст та тематику пісні, реалізується у другому проведенні приспіву за рахунок вокальної кантилени, переважання штриху *legato*. Загалом, пісня, що записана у виконанні автора о 1979 році, закладає певні принципи її інтерпретації: пісенно-танцювальний тонус, переважання швидких темпів виконання, метроритмічно-чіткого типу вокальної лінії.

Традицію Володимира Івасюка плекали вокалісти чернівецької естрадної школи, наприклад, Лідія Відаш, Назарій Яремчук, та інші провідні співаки 70-х років ХХ століття, які й зміцнили зазначені принципи інтерпретації автором композиції «Я піду в далекі гори».

Взагалі до інтерпретації цієї пісні зверталися вокалісти різних шкіл та напрямів, вдало «переспівуючи» в індивідуальних манерах та відповідних стильових параметрах композицію «Я піду в далекі гори». Хрестоматійними стали виконання Квітки Цісик, Назарія Яремчука, Василя Зінке-

вича, Віктора Павліка, Марії Яремчук, Оксани Мухи, культових гуртів «Плач Єремії» та «Русичі». Цікавим видається розглянути стильовий спектр інтерпретації, оскільки він є доволі широким та охоплює ознаки різних, доволі полярних параметрів і ця панорама не є однорідною. Пісня «Я піду в далекі гори» органічно вирішується у рок- та фанк-стилістиці, у ретро-параметрах, звучить як джазова композиція. Подібна універсальність була закладена в інваріант автором, оскільки визнаним є органічний – але складний – стильовий комплекс творчості Володимира Івасюка, який ґрунтується на поєднанні традицій естрадної пісні, фольклорних елементів та західної розважальної імпрізаційної музики, зокрема, джазу.

Для певної групи видатних інтерпретаторів цієї пісні наприкінці ХХ–початку ХХІ століть характерним є звертання до стилю ретро. За термінологією Гаффі Елізабет «ретро-комплекс» (Guffey, 2006: 37) наявний у двох протилежних типах композицій: розважальних та лірично-тужливих. За нашим спостереженням, ретро-стиль найбільш системно представлений у вокальній творчості співаків діаспори. Розважальний тип ретро-стилістики яскраво репрезентує пісенно-танцювальні жанри початку ХХ століття, коли танго, фокстрот, чарльстон, бугі-вугі, твіст стали невід’ємною частиною розважальної культури Галичини. Яскравим представником цього типу є Богдан Весоловський. Другий тип ретро-музики, навпроти, є лірично-ностальгійним; він репрезентований виконавською творчістю Квітки Цісик. При інтерпретації пісень української естради середини минулого століття образи Батьківщини, рідної природи подаються тут у нею «як образ ідеальної країни мрій у специфічній абстрактній картині минулого, стилізований під старовину; по-друге, трактуються як драматична хроніка теперішнього часу з обов’язковим «зануренням» у часопростір світлого минулого» (Шаповалова, 2021: 80).

Пісню «Я піду в далекі гори» Володимира Івасюка Квітка Цісик записала у 1989 році. Вона увійшла в альбом «Два кольори». На наш погляд, пісня вирішена у ретро-стилістиці другого типу. У цьому типі здебільше присутні музичні композиції лірико-психологічного тужливого характеру, які зазвичай засновані на народно-пісенному, або пісенному мелосі класиків української естрадної пісні, як-от Володимира Івасюка. За рахунок темпових змін та радикального переаранжування інтерпретація Квітки Цісик набуває суттєвих відмінностей від авторського тлумачення. В. Івасюк виконує пісню доволі швидко, у танцюваль-

ному русі, високим дзвінким тембром, штрихом *portamento* та специфічним звуковидобуванням, наближеним до манери скандування поетичного тексту. Квітка Цісик значно уповільнює темп виконання, повністю змінює динамічний потенціал (більша гучність надає піднесеності її виконанню у кульмінаційній зоні композиції). Головні зміни стосуються штриху: мелодія пісні цілком виконується на *legato*, переважає кантілена, за рахунок чого фрази поєднуються у більш масштабні побудови. Естрадний оркестр великого складу із колористичними інструментами (фортепіано, арфа) складає фонову фактуру, яка делікатно акомпанує мелодійному рельєфу, або у кульмінаціях набуває значної щільності. Взагалі просторовий фактор виконує майже зображальну функцію, занурюючи слухача у «бескиди та діброви» далекої Батьківщини. Тож, в інтерпретації Квітки Цісик завдячуючи жанровому варіюванню (від танцювальної пісні – до романсу) та темповим і штриховим змінам відбувається наслідування принципів ретро-стилістики, що пов'язані із реалізацією почуття ностальгії та відповідними музично-концептуальними рішеннями. Відмітимо сталість та послідовність тлумачення Квітки Цісик у стилістиці ретро пісні Володимира Івасюка у кавер-версіях пісні «Я піду в далекі гори» у виконавській манері яскравих вокалістів XXI століття: Оксани Мухи та Брії Блессінг. Можна зазначити, що інтерпретаційна версія Квітки Цісик набуває творчої самостійності відносно свого першоджерела – авторського виконання власної пісні Володимиром Івасюком.

Значна множинність стильового потенціалу, закладена автором в інваріант, дозволила вибудувати стратегію талановитого прочитання пісні і у джазовій стилістиці. У 2015 році на яскравому фестивалі «Jazz Kolo» вокалістка Тамара Лукашева та бас-гітарист Ігор Закус представили джазову версію пісні Володимира Івасюка «Я піду в далекі гори». Акустичний дует, в якому брали участь провідна джазова вокалістка українського походження та бас-гітарист, – рівнозначний учасник вокально-інструментального дуету, під творчою владою якого був супровід на безладовому п'ятиструнному басі, – представили досконале імпровізаційне двоголосся. Напряма їх виконавської версії та «стильовий лакмус» було зосереджено на вокалізі, якій в інваріанті пісні В. Івасюка звучав після другого проведення приспіву. Саме вокаліз визначав жанровий нахил виконавської інтерпретації, він був: танцювально-моторний (у виконанні В. Івасюка у 1979 році), кантіленно-драматичний, ностальгійний (в інтерпретації Квітки Цісик у 1989 році), або підпоряд-

кований джазовій імпровізаційній стихії (у версії 2015 року Т. Лукашової та І. Закуса).

Композиція Тамари Лукашової та Ігоря Закуса розпочинається з розділу *intro*: інтонаційні тематичні побудови звучать по черзі у партії басу або вокалу. Саме звучання куплету використовує жанрові особливості спірічуелсів, з невпевненим інтонуванням голосу, з чвертьтоновими барвистостями партії бас-гітари. У виконанні приспіву Т. Лукашова використовує особливий принцип вокального інтонування поетичного тексту, що описаний О. Руч'євською як явище «зустрічного ритму» (Руч'євская, 1960: 54). Цей прийом дозволяє індивідуалізувати вокальне виконання: прийом є доволі органічним для стилістики джазової балади, але в умовах інтерпретації вельми популярної естрадної пісні може бути класифікований саме у стильових категоріях співочої традиції академічної школи. Мелос пісні В. Івасюка проінтонувано двічі: в інструментальному шарі звучить імпровізація (використовуються прийоми модального джазу, миготіння мажору та мінору, ознаки народних ладів). У вокальній площині інтонування прикрашено мелізмами, що збагачують ладовий колорит не тільки специфічними народно-пісненими особливостями, але й суто джазовими прийомами свінгування. Власне, у виконанні Т. Лукашової наявний особливий прийом інтонування поетичного тексту, де рими та наголоси поезії В. Івасюка принципово порушуються і у підсумку змальовується доволі оригінальна композиція, яка наближена до першоджерела, але є повністю відповідна джазовій стилістиці. Вокаліз між куплетами, що звучав у В. Івасюка як танцювальна інтермедія, у виконанні Т. Лукашової органічно використовує свінгові та скетові прийоми.

Відтак, зазначимо величезний інтерпретаційний потенціал пісні В. Івасюка «Я піду в далекі гори», що сягає безмежного стильового простору «від ретро до джазу», та вічну актуальність його пісенного шедевр.

Висновки. При зверненні виконавця-вокаліста до кожного визначного твору, особливо – до того, який перебуває у топових чартах естрадного стилю та є безумовним шедевром століття, відбувається своєрідна взаємодія двох музичних «діалектів» – композиторського та виконавського. При цьому композиторський – залишається головним, адже саме композитор створив ту об'єктивну реальність – музичний твір, – з яким працює виконавець: «Істинно художнє виконання складає діалектичну єдність об'єктивного та індивідуально-особистого, тобто єдність “розкриття” та “привнесення”». (Сухленко, 2015: 28).

До інтерпретації пісні «Я піду в далекі гори» зверталися провідні співаки різних шкіл та напрямів, композиція органічно вирішується у рок- та фанк-стилістиці, у ретро-параметрах, вдало звучить як джазова композиція. Принципи стилю ретро як найповніше представлені виконавською творчістю Квітки Цісик. В її прочитанні відбувається процес жанрового варіювання: від танцювальної пісні авторського інваріанту – до романсе, внаслідок чого реалізується музичний концепт ностальгії як провідний стильовий комплекс ретро. Інтерпретаційна версія Квітки Цісик набуває творчої самостійності від-

носно свого першоджерела – авторського виконання власної пісні Володимиром Івасюком. У 2015 році на яскравому фестивалі «Jazz Kolo» вокалістка Тамара Лукашева та бас-гітарист Ігор Закус представили власну джазову версію пісні Івасюка. У виконанні вокалістки наявний особливий прийом інтонування поетичного тексту, де рими та наголоси поезії В. Івасюка принципово порушуються (явище так званого «зустрічного ритму») і у підсумку виникає самостійна оригінальна композиція, яка наближена до першоджерела, але яка повністю відповідає джазовій стилістиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Москаленко В. Г. *Лекції з музичної інтерпретації*: навчальний посібник. Київ: Типографія «Клякса», 2013. 272 с.
2. Москаленко В. Г. Про задум та музичну ідею твору. Музичний твір як творчий процес. *Науковий вісник НМАУ*. Київ, 2002, Випуск 21. С. 10–17.
3. Ручьевская Е. А. *Слово и музыка*. Ленинград: Музгиз, 1960. 56 с.
4. Сухленко И. Ю. Жанровый аспект исполнительской интонации. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*: Збірка наукових праць. Харков, 2015, вип. 44. С. 23–32.
5. Шаповалова Р. Стиль «ретро» в українській популярній музиці (на прикладі пісні «Верше» Квітки Цісик). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Випуск № 44, том 3. С. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-12>
6. Bartlett I. and Naismith M. L. An investigation of contemporary commercial music (CCM) «Voice Pedagogy»: A Class of its Own? *Journal of Singing*. January/February. 2020, Vol. 76, No. 3. P. 273–282.
7. Guffey E. *Retro: The Culture of Revival*. London: Reaktion Books, 2006. 187 p.
8. Rooney T. J. The understanding of contemporary vocal pedagogy and the teaching methods of internationally acclaimed vocal coaches. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2016. Vol. 15, No. 10. P. 147–162.

REFERENCES

1. Moskalenko V. H. *Leksii z muzychnoi interpretatsii*: navchalnyi posibnyk. [Lectures on musical interpretation: a study guide]. Kyiv: Typohrafiia «Kliaksa», 2013. 272 p. [in Ukrainian].
2. Moskalenko V. H. Pro zadum ta muzychnu ideiu tvoruu. Muzychnyi tvir yak tvorchyi protses. [About the conception and musical idea of the work. A musical piece as a creative process]. *Naukovyi visnyk NMAU*. Kyiv, 2002, Volume 21. Pp. 10–17. [in Ukrainian].
3. Ruchiyevskaya Ye. A. *Slovo i muzyka*. [Word and music]. Leningrad: Muzgiz, 1960. 56 p. [in Russian].
4. Sukhlenko I. Yu. Zhanrovyy aspekt ispolnitel'skoy intonatsii. [Genre aspect of performing intonation.]. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity*: Zbirka naukovykh prats. Kharkov, 2015, Volume 44. Pp. 23–32. [in Russian].
5. Shapovalova R. Styl «retro» v ukrainskii populiarnii muzytsi (na prykladi pisni «Vershe» Kvitky Tsisyk). [«Retro» style in Ukrainian popular music (on the example of the song «Vershe» by Kvitka Tsisyk)]. *Current issues of humanitarian sciences: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*. Drohobych, 2021. Issue No. 44, Volume 3. P. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-12> [in Ukrainian].
6. Bartlett I. & Naismith M. L. An investigation of contemporary commercial music (CCM) «Voice Pedagogy»: A Class of its Own? *Journal of Singing*. January/February. 2020, Vol. 76, No. 3. pp. 273–282. [in English].
7. Guffey E. *Retro: The Culture of Revival*. London: Reaktion Books, 2006. 187 p.
8. Rooney T. J. The understanding of contemporary vocal pedagogy and the teaching methods of internationally acclaimed vocal coaches. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2016, Vol. 15, No. 10. pp. 147–162.